

Sp. zn. 1922/2015/VOP/ZO

Datum 10. ledna 2017

Vážení manželé K.,

dovoluji si Vás informovat o výsledku šetření zahájeného na základě Vašeho podnětu. Úvodem přijměte, prosím, moji omluvu za časové prodlení, s nímž Vás seznamuji s výsledkem svého šetření.

Ve svém podání jste uváděli, že **nezletilý Xavier Y., nar. 2004** (dále také „Xavier“), kterého máte v pěstounské péči, **byl vystaven dlouhodobé šikaně na Základní škole v A.**¹ (dále také „škola“), a to ze strany třídní učitelky² z **důvodu jeho zdravotního postižení**. Třídní učitelka ho měla psychicky i fyzicky týrat a ponižovat. Xavier měl v důsledku toho psychické problémy, což Vás vedlo k tomu, že jste se rozhodli ke změně školy. Proto se od září 2014 vzdělává na Základní škole v B. (dále také „ZŠ B.“), kde mu prostředí prospívá. Za shora popsaný stav na původní škole činíte odpovědnou především ředitelku školy C. D. S touto záležitostí jste se obrátili na Českou školní inspekci – Jihomoravský inspektorát (dále také „ČŠI“), o pomoc jste žádali mimo jiné i starostu obce A., která je zřizovatelem školy.³

Namítali jste diskriminaci Xaviera kvůli zdravotnímu postižení v přístupu ke vzdělávání, což je oblast rovného zacházení, kterou se mohu na základě zákona zabývat.⁴ Stejně tak mi přísluší prošetřit postup ČŠI, neboť se jedná o správní úřad, který je pověřen výkonem státní správy, a jeho úkolem je provádět nezávislou inspekční činnost v oblasti školství.

Shromážděné podklady však neumožňují s jistotou prokázat, že ve škole došlo k šikaně, resp. k diskriminaci Xaviera z důvodu jeho zdravotního postižení. Diagnózu ADHD, resp. poruchy chování, je možné podřadit pod definici zdravotního postižení podle antidiskriminačního zákona.⁵ Proto lze obecně říci, že pokud by důvodem nepříznivého zacházení s Xavierem ve škole bylo právě jeho zdravotní postižení, jednalo by se o diskriminaci. Takový závěr však nelze opřít o závěry ČŠI, která ve škole na základě Vaší stížnosti provedla inspekci, proto jsem nemohla dospět k jinému závěru, než že diskriminaci v daném případě prokázat nelze. K nepříznivé důkazní situaci v tomto případě přispěl postup ČŠI, která při inspekční činnosti nevyužila možnosti získat k prokázání

1 Základní škola a Mateřská škola A., příspěvková organizace, A.

2 Součástí Vašeho podání jsou dokumenty, v nichž je jmenována E. F.

3 Stížnost jste podali i na odbor školství, kultury a sportu města G. Z příloh vašeho podání vyplývá, že jste rovněž úzce spolupracovali s ošetřujícími lékařkami Xaviera a s odborem sociálních věcí Úřadu městské části H., kde měl Xavier původní bydliště. V roce 2015 jste se obraceli i na Policii České republiky. Doložili jste i kopii zprávy pedagogicko-psychologické poradny, z níž plyne, že ředitelka školy vyzvala ke spolupráci odbor sociálních věcí Městského úřadu G. na základě stížnosti rodičů Xavierových spolužáků.

4 Konkrétně na základě ustanovení § 1 odst. 5 ve spojení s § 21b zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, přičemž první z citovaných ustanovení odkazuje na antidiskriminační zákon.

5 ustanovení § 2 odst. 3 a ustanovení § 5 odst. 6 zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů

či vyvrácení šikanózního jednání⁶ informací od žáků a spokojila se s vyjádřením jeho třídní učitelky a učitelky první třídy.⁷

O vyjádření k věci jsem požádala přímo náměstka ústředního školního inspektora, PhDr. Ondřeje Andryse, MAE (dále také „náměstek ÚŠI“).

Podrobnějšímu odůvodnění svých závěrů se věnuji níže.

Diskriminace v přístupu ke vzdělání

Přímou diskriminací se podle antidiskriminačního zákona rozumí takové jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci. Aby se jednalo o diskriminaci ve smyslu antidiskriminačního zákona, musí k takovému jednání dojít ze zákonem stanovených důvodů;⁸ jedná se o rasu, etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru či světový názor.

Na rovné zacházení pamatuje i samotný školský zákon,⁹ který stanoví, že vzdělávání je založeno na zásadách „*rovného přístupu každého státního občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení občana [...]*“.¹⁰

V daném případě se měla dopustit nerovného zacházení třídní učitelka, která jednak nedodržovala Xavierův individuální vzdělávací plán (dále také „IVP“), o jehož vypracování jste museli sami požádat, a dále měla místo pomoci na Xaviera před ostatními žáky křičet a ponižovat ho. Podle Vašich tvrzení Xaviera třídní učitelka opakovaně „za trest“ posílala do jiné třídy (mezi žáky prvního ročníku), kde namísto výuky profilových předmětů stával dlouhou dobu u umyvadla, aniž by se účastnil vzdělávání. Kromě toho navíc zřejmě čelil šikaně i ze strany svých spolužáků, neboť podle Vašeho sdělení chodil domů poškrábaný, měl roztrhané oblečení. To třídní učitelka neřešila a označovala Xaviera za lháře. Jednání třídní učitelky podle Vašich sdělení kryla ředitelka školy, která podle Vás sama nepostupovala v souladu se zákonem a jednala v rozporu se zájmem dítěte. Uvedená tvrzení jsou, podle mého názoru, velmi závažná, nicméně aby bylo možno takové jednání kvalifikovat jako diskriminaci, a následně případně žalovat u soudu, bylo by třeba toto jednání dostatečně věrohodně prokázat.

Postup ČŠI

České školní inspekci školský zákon svěřuje kontrolní pravomoc v oblasti vzdělávání. ČŠI zjišťuje a hodnotí podmínky, průběh a výsledky vzdělávání (podle příslušných školních vzdělávacích programů a akreditovaných vzdělávacích programů) a podmínky a průběh

6 jak ze strany pedagogických pracovníků, tak i ze strany spolužáků Xaviera

7 I. J., která v současné době již shodou okolností vyučuje rovněž na ZŠ B., kde se vzdělává i Xavier, při inspekci uvedla, že si uvědomuje pouze dvě situace, kdy Xaviera jeho třídní učitelka měla přivést do její třídy. Potvrdila tehdy verzi Xavierovy třídní učitelky, že se tak stalo pouze na krátkou dobu (méně než 15 min. a Xavier v její třídě samostatně pracoval). K jeho odvedení z vlastní třídy mělo dojít proto, aby neohrožoval své spolužáky a aby nedošlo k úrazu.

8 ustanovení § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona

9 zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů

¹⁰ ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) školského zákona

poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.¹¹ Vykonává kontrolu dodržování právních předpisů, které se vztahují k poskytování vzdělávání a školských služeb.¹² ČŠI posoudila Vaši stížnost ze dne 7. prosince 2014 takto:¹³

- (1) První bod stížnosti se týkal vzdělávání a hodnocení Xaviera, konkrétně že třídní učitelka nedodržovala ve školním roce 2013/2014 IVP a průběžné hodnocení Xaviera neodpovídalo jeho hodnocení na vysvědčení. ČŠI zjistila, že škola sice uplatňovala některé metody a formy vzdělávání dle IVP, ale nevedla ho dostatečně k samostatné práci, a v malé míře ověřovala jeho znalosti ústním zkoušením. Jeho hodnocení na vysvědčení pak neodpovídalo jeho průběžným výsledkům, kdy měl být hodnocen o jeden stupeň lépe¹⁴ (**námítka byla shledána jako důvodná**).
- (2) Druhý bod stížnosti se týkal šikany ze strany třídní učitelky, která Xaviera měla urážet a ponižovat a posílat ho do první třídy, aby se mu nemusela věnovat. ČŠI uvedla, že popsané situace nelze ověřit, neboť vyjádření ředitelky školy a třídní učitelky z první třídy takové jednání nepotvrdily, resp. popsaly je jako ojedinělé a krátkodobé odeslání Xaviera do jiné třídy, což měla třídní učitelka dělat proto, aby zajistila ostatním žákům bezpečnost a ochranu jejich zdraví – aby tak zabránila úrazu¹⁵ (**námítka byla posouzena jako neprokazatelná**).¹⁶

Vyjádření zřizovatele

Zřizovatel se k věci oficiálně nevyjádřil a na moji písemnou výzvu nereagoval. Telefonicky na žádost pověřené zaměstnankyně Kanceláře veřejného ochránce práv Mgr. Zuzany Ondrůjové uvedl, že Váš názor nesdílí. K šikaně Xaviera podle něj nedošlo.

Vyjádření ÚŠI

Náměstek ÚŠI uvedl, že podle jeho názoru se ve Vámi popsaném případě zjevně jednalo o důsledky nedostatečné pedagogické schopnosti učitelky, které se projevovaly jak ve výraznějším zhoršení projevů žáka s ADHD, tak v chování ostatních žáků vůči němu, přičemž ze strany ředitelky školy nebyly učiněny potřebné kroky směrem k učitelce. Bez opodstatnění a zcela bezdůvodně pak inspekční tým ČŠI konstatoval nemožnost ověření četnosti situace, kdy se Xavier neúčastnil vzdělávání ve své třídě, a akceptoval bez hlubšího posouzení argumentaci směřující ke zdůvodnění postupu pedagogů s odkazem na § 29

11 ustanovení § 174 odst. 2 písm. b) školského zákona

12 ustanovení § 174 odst. 2 písm. d) školského zákona

13 výsledek šetření stížnosti ze dne 12. ledna 2015, čj. xyz

14 Ke svému podání jste doložili kopii zápisu z jednání na ZŠ B., kam Xavier přestoupil po ukončení 3. ročníku na ZŠ A. Ze zápisu ze dne 2. října 2014 vyplývá, že Xavierovy vědomosti neodpovídaly požadované úrovni výstupů RVP ZV pro 3. ročník.

15 Z podkladů, které jste doložili ke svému podání, vyplývá, že jak ředitelka školy, tak i rodiče ostatních dětí se podle petice, kterou sepsali, dovolávali nutnosti řešení Xavierova agresivního chování. Vy jste naopak uvedli, že Xavier agresivní není, jen se bránil útokům spolužáků. Agresivní sklony podle Vašeho názoru připisovala K. L. z pedagogicko-psychologické poradny, přestože měla mít k dispozici výsledek psychiatrického vyšetření Xaviera, který se o agresivně nezmiňuje.

16 Na Vaši další stížnost týkající se jednání ředitelky v souvislosti s informací, kterou podala orgánu sociálně-právní ochrany dětí a mládeže (dále také „OSPOD“), reagovala ČŠI vysvětlením, že jí nepřísluší posuzovat korektnost postupu v záležitostech, které spadají do působnosti orgánů OSPOD (dopis ze dne 21. května 2015, sp. zn. abc).

školského zákona.¹⁷ Postup inspekčního týmu ČŠI proto považuje náměstek ÚŠI za nedostatečný a neobjektivní a přislíbil vydání pokynu inspektorátům ČŠI, aby sjednotily svůj postup a více využívaly možnosti získávat během inspekční činnosti informace od žáků, je-li to pro kontrolní zjištění nezbytné. **Ústřední školní inspektor tak uznal pochybení na straně ČŠI a navrhl konkrétní krok, který by měl vést do budoucna ke zlepšení postupu ČŠI v dalších obdobných věcech.**

Závěrem

Dospěla jsem k závěru, že ČŠI sice pochybila v tom, že během inspekční činnosti nevyužila možnosti získat informace od Xavierových spolužáků a konstatovala nemožnost ověření Vámi namítaného jednání ze strany třídní učitelky, **diskriminaci však právě s ohledem na toto pochybení při zjišťování skutkového stavu již nelze prokázat.** Kdyby ČŠI ve Vašem případě využila možnosti získat informace také od spolužáků Xaviera, nelze vyloučit, že závěry z šetření Vaší stížnosti by byly jiné. S ohledem na časový odstup a na skutečnost, že Xavier se již vzdělává na jiné škole, nevidím jako efektivní požadavek na opakovanou inspekci. Ráda bych Vás v této souvislosti informovala o tom, že v následujícím roce budu intenzivně pracovat na tom, aby Česká školní inspekce prověřovala šikanu a diskriminaci žáků důkladněji, mimo jiné i opakovanými školeními jednotlivých inspektorů mnou pověřenými zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv.

Lituji, že Vám nemohu podat příznivější zprávu. Věřím, že Xavierovi se i nadále povede lépe v jeho nové škole v B. a že v budoucnu již nebude muset ani on, ani Vy, čelit takto vyhoceným situacím. Přes výše uvedené máte možnost hájit práva Xaviera buď prostřednictvím antidiskriminační žaloby,¹⁸ nebo žaloby na ochranu osobnosti,¹⁹ nicméně je mojí povinností Vás upozornit na skutečnost, že důkazní situace je v posuzovaném případě poměrně slabá.

Pokud byste se chtěli k mým závěrům vyjádřit, učiňte tak prosím do 30 dnů od doručení tohoto dopisu.

S pozdravem

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

17 Školy a školská zařízení zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytují žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví (§ 29 odst. 2 školského zákona).

18 U této žaloby je promlčecí lhůta tříletá a případné nároky by bylo možno uplatnit u soudu prakticky do konce června 2017 (počítáno podle konce školního roku 2013/2014).

19 U žaloby na ochranu osobnosti je možno vycházet také z toho, že osobnostní práva jsou ve své podstatě nepromlčitelná, nicméně podle aktuální judikatury Nejvyššího soudu k zákonu č. 89/2012 Sb., občanskému zákoníku, je zároveň zapotřebí mít na paměti, že majetkové nároky (tzn. i náhrada nemajetkové újmy v penězích), se rovněž promlčují v obecné tříleté lhůtě. Nároky nemajetkové povahy, typicky omluva, se však nepromlčují.